

ШЕЪРИЯТ ОҚШОМИ

ҚАРДОШЛАРИМИЗ ИЖОДИДАН Какимбек САЛИКОВ

● **Какимбек Саликов** — таниқли қозон шоири, кўнгина шеърий мажмуалар ва доктлар муаллифи. Фафур Гулом номиди адабиёт ва санъат наشريётида шоирнинг «Жезкийик» номли шеърӣ тўплами чоп этилмоқда.

Айланайин

Гуржи дўстим бир қозоқча сўз сўрар:
«Сўзлар ичра аёло бўлсин, — деб қўяр. —
Сўзлаганда кувнаб дил, шисасин тил,
Жавлон урсин юракдаги туйғулар!»
Мен дедим: «Бор айланайин» деган сўз.
Бу — тегранда айланайин деган сўз.
Бахтдан, дўстлик, садоқатдан шод-хуррам
Мангу сенга боиланайин, деган сўз.
Сенга шундай бир аjoyиб сўз айтай:
Айланайин, айланайин, айланай!

Замин узра айланмоқ сирин билсам,
Ушбу сўздан ҳаяжондадир ой ҳам,
Қора кўз ҳам қарай қолар жовдираб,
Кўз ўнгингда балқиб ойдек чинакам.
Айланайин, дейди қозоқ бошурын,
Базўр босиб юракдаги ҳовурын.
Опислардан айланайин қайтганда
Айланайин, дейди кўриб овулин.
Сенга шундай бир аjoyиб сўз айтай:
Айланайин, айланайин, айланай!

Фарзандини шундай эркарлар она,
Худди шундай ота бўлар парвона,
Қулоч отган, кўпик сочган тўқиллар
Соҳилларини севади ошқона.
Қушлар ҳатто кезар экан жаҳонини,
Кўмсаб қайтар тағин она маконини.
Даврада ҳам йигит елиб, айланайин
Топиб олар сўз дегулик жонини:
Сенга шундай бир аjoyиб сўз айтай:
Айланайин, айланайин, айланай!

— Айтган сўзинг—деди дўстим,—жуда зўр!
Бизда ҳам бор —«Генецвали» — кўп машхур.
Бутун олам сўйлар бўлса бир сўзини,
«Айланайин» сўзини дилга ю қилур!
Айланайин севинганлар бўстонда,
Айланайин ой-юлдузлар осмонда.
Дўст дўстнинг атрофида айланар,
Айланади сирли ҳаёт жаҳонда...
Сенга шундай бир аjoyиб сўз айтай:
Айланайин, айланайин, айланай!

Синглим Нозифага

Бугун шодман,
Кўнглим ҳам овод,
Тўқилларда тоғдай бу кўкрак,
Даладай кенг бағримга, ҳайҳот,
Синглай борар муштдакин юрак!

Бирдан толе боқди жилмайиб,
Тоғ селмайд келди-ку фарҳа!
Бола чоғи бўлган ул гоийб
Синглижоним топилиди, ваҳ-ваҳ!

Суюнчин олинг, бас, ёнда
Машхум уруш сўндирган шамил!
Эй оқинлар, жирлангиз энди,
Ош тортайини, тўзайин базми!

Тақдирга ҳам тақдир берди тан,
Топилди-ку оғамнинг қизини,
Уруш ёқда жувонлар бўлган
Қондошларимиз якса-ёғизини!

Туманлар ҳам тарқалди буткул,
Оғотб чинди, ёғилди фарҳа!
Тутилган эвиз кетган ул—
Синглижоним топилиди, ваҳ-ваҳ!

Шоир қалбини аллапар илҳом,
Тийқисиз тил мойил ўлган!
Жой йўқ ўзини қўймоқда тамом,
Кувончларим сизмас оламга!

Мис қанот,
Кумуш бовур кийик кўрдим,
Кийикнинг бағри-дилини куюк кўрдим.
Бетпақдала даштида
Жез маролни
Кийиклар орасида суюк кўрдим.

Жезкийик,
Биз ёқларга қалай келдинг!

Жезкийик

Козоқчадан Муҳаммад АЛИ таржимаси.

ДИАЛЕКТИК ВА ТАРИХИЙ МАТЕРИАЛИЗМ ҲАҚИДА

«К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленин. Диалектик ва тарихий материализм ҳақида» тўплами босмадан чиқди. Марксизм-ленинизм классикаларнинг диалектик ва тарихий материализм проблемалари доир асарларидан айрим парчалар, энг муҳим мулоҳазалар тўпламга киритилган. Тематик принцип тўпламнинг тузилишига асос қилиб олинди. Китобни сиёсий адабиёт нашриёти нашр этди.

ҲУЖЖАТЛАР ТўПЛАМИ

Франция республикаси президенти Франсуа Миттераннинг 1984 йил 20—23 июнда СССРга қилган визити тўғрисида ҳужжат ва материаллар тўплами нашр этилди.

Совет-Франция музокаралари, К. У. Черненконинг Ф. Миттеран билан учрашуви ҳақидаги ахборот, уларнинг катта Кремль саройидаги зиёфатида сўзлаган материаллар тўпламга киритилган. Тўпламин сиёсий адабиёт нашриёти чикарди.

(ТАСС)

УЗОҚ УМР СИРИ НИМАДА!

Аспасия Коцоку Апеннин ярми оролида истиқомат қилувчи, бой ҳаёт умрининг охирига етган 120 ёшга бу грек аёл 120 ёшга тулди. Кампир узоқ умр кўриши сирларини жуда оқдиди сўзлар билан изоҳлади. У мунтазам меҳнат билан шугулланиб, овқат-пишанида меҳри билган. У уйда ёпилган қонларини хуш кўради. Ешлгидан эса янги пилез ва саримсоқ қўшиб тайёрланган овқатларини севиб тановул қилган.

ЮБИЛЕЙ МАРКАСИ ЧИКАРИЛДИ

Болгария Халқ Республикаси алоҳа министрилиги Болгарияда социализм революциянинг 40 йиллигига бағишлаб янги маркаларни чикарди. Ана шу лотча маркалардан бири шу йилнинг март ойида бўлиб ўтган БКП миқлий конференциясига бағишланган. Бошқа иккита маргада эса Совет Армияси шаарфига ўрнатилган ёдгорлик комиссияси тасвирланган. Янги сериядаги маркалар 400 минг нусхада босиб чикарилди.

БИР УЙДА МИНГА ТУТИҚУШ

Англиянинг Сарттемингтон шаҳри яқинида ойнаванд уй бўлиб турган. Ана шу уйга 50 тулдиг мингга яқин тутиқушлар бемалол учиб киради. Ана шу зооуяни ижодкорларнинг фикрича, бу уй туристлар кизикчи билан ташриф буюрадиган максам бўлиб қолади. Бинобарин жаҳоннинг ҳеч қайси бурҷағидида бир жойда ана шунча миқдордаги эзотик қушлар жамланган эмас.

УГИРЛАНГАН БУЮМЛАР ВИСТАВКАСИ

Амстердамдаги полиция виставкасида галатия виставкасида заргарлик аниқлаштириш, қимматбаҳо металллар таёйирланган буюмлар, санъат асарлари қўйилган. Шунинг аниқлаштириш ва кизикликки ана шу буюмларнинг барчаси... кварталлардан ўғирлангандин сўнг полиция қилдириб топган ўлмақлардир. Виставка экспозициялари минг-миңлаб кишиларда катта кизикчи ўйотмоқда. Уларнинг кўпчилиги эса ўғирлик қурбонлари бўлган кишилардир.

ОЛДИ-ҚОЧДИЛАР КИТОБИГА НОМЗОД

Угандалик Уамоно Уангусу «Гиннеснинг рекордлар китоби»да ўз исми-шарифини қуришга тўла қилиди. 10 йил мобайнида 30 ёшга кирган бу киши 26 фарзанднинг отаси бўлиб, шу фарзандларнинг 20 тами энгиза ҳолда туғилган, 6 таси эса 3 тадан бўлиб дунёга келган. Бу ерда бир нарсани албатта кўшиқ қўйиш ҳам керак: мусулмон динига мансуб бўлган Уангусу... тўрт хотинликдир.

ВРАЧ ТўПЛАМГА ДАХСТАЛАР

Ростовлик врач Карл Нойбауэр жуда қўлпаб дахстларга тасдиқди. У тўплаган дахстат миқдори 3500 тага етди. Улар орасида Волтер, Дарвин, Дорер, Гете, Шиллер, Толстой, Шопенларнинг дахстати бор.

Кечаки бир тўда бунга келибди-да, улар ичидан биринчи бўлиб қўйини бирга ейдиган, шериги итга ташланган бўлиб да лора-пора қилиб юборибди.

Э. ЖАВБОРОВ таржимаси.

Педагогик кадрлар маскани—50 ёшда

Еш авлодини ўқитиш учун ўқитувчининг ўзи ўз билимининг доимо боғитиб бормоғи лозим. «Бу гоёт олижаноб ва жуда қийин касб, ўз умрини шу касбга бағишлаган кишидан доимий ижодкорликни, тинимсиз фикрлашни, зўр қалб саҳоватини, болаларга меҳр-муҳаббатини, ишга астойдил садоқатини талаб қилади», дейилади Умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қил ишининг Асосий йўналишларида.

Бутун ўзининг 50 йиллигини ниш ошлаётган К. Д. Ушинский номидида

ЮКСАЛИШ БОСҚИЧЛАРИ

Ўқитувчилар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш Марказий институт педагог кадрларнинг малакасини оширишига салмоқли ҳисса қўшапти. Биз институт ректори М. О. Одилов мурожаат этиб, институт фаолиятининг асосий бошқичлари, болаларимизда актив ҳаётий позицияни шакллантириш учун, уларга чуқур ва пухта билим бериш учун ҳар куни синфларга кирувчи ўқитувчилар катта армиясининг педагогик маҳоратини оширишдаги роли ҳақида сўзлаб беришини сўрадик.

ри тузилиши бунга кўп жиҳатдан ёрдам берди. —Педагог кадрлар малакасини ошириш бўйича координацион ва илмий-методик раҳбарлик буғуни қандай қандай амалга оширилмоқда? — Бизнинг институтимиз ҳар йили 60 миңдан зиёд ўқитувчи малакасини оширувчи 14 та область институти, 214 та район ва шаҳар методика кабинети, 8 миңга кўра ва 7 миңдан зиёд мактабга катта болалар муассасалари методика ишини назорат қилиб боради. Бундан ташқари биз курслар ва семинарлар ташкил этамиз, илгор педагогик тажрибани ўрганишимиз ва умумлаштираимиз. «Илгор тажриба минбари» брошюрасини тайёрлаймиз, методик тавсияномалар ишлаб чиқамиз, телевидение ўқув программалари редакцияси билан ҳамкорликда республика ўқувчилари ва ўқитувчилари учун ўқув телеэшиттиришлари уюштирамиз. Бу катта ишни тўрт кафедрга, 22 та методика кабинети амалга оширади. Биз лекция ўқишга Тошкент олий ўқув юртинининг ўқитувчилари — фан докторлари ва кандидатларини кенг тортамиз. Кабинетлар, лекция аудиторияларини энг янги техника воситалари билан жиҳозлаш, амалий машғулоқлар ўтказишга катта эътибор қаратаймиз.

— Умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг Асосий йўналишлари педагог кадрлар тайёрлашни оқимлаштириш ва малакасини оширишнинг татминлаш юзасидан улкан вазифалар қўйди. Уларни амалга ошириш борасида қандай тадбирлар белгилан олдинда? — Институтимиз КПСС Марказий Комитетининг апрель (1984 йил) Пленуми қарорларида, умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг Асосий йўналишларида белгиланган вазифаларнинг бутун масъулиятини ҳис этган ҳолда педагог кадрлар малакасини оширишнинг бутун системасини кескин яхшилаш юзасидан конкрет тадбирлар белгилан олди. Биз белгиланган ишлар амалга оширилишини замонавий талабларни ҳисобга олган ҳолда кадрларини голий-назарий ва илмий методик тайёрлашни яхшилаш, илгор тажрибани ўрганишни умумлаштириш ва кенг ёйишга деб биламиз.

СУРАТЛАРДА: институт ректори М. Одилов ўқитувчилар билан навбатдаги вазифалар ҳақида суҳбатлашмоқда; физика кабинетининг мудири, СССР халқ маорифи аълоқиси М. Иброҳимов тинловларни ўрнатасида дарс ўтапти; тарбиявий ишлар кабинетининг мудири Саижа Мирсолиқов бўғуси кутубхоначилар билан машғул олди бормоқда.

Т. Каримов фотолари.

ТАБИАТ — БОЙЛИГИМИЗ

Мақсадлар облатинининг Деҳқонobod районинда Ҳисор давлат қўриқхонаси ташкил этилди. У қизилсу ва Миронқ қўриқхоналарини бирлаштирди. Қўриқхонадангон зонанинг жами территорияси эади 87,5 миң гектарга етди. Бу жойлар ўзининг табиий хусусиятлари билан тадиқотчилар ва табиатушносларнинг эътиборини ўзига тортади. Тоғлардаги ўлтоқлар, қоялар ам-яшил арчазор билан қопланган, ундаги баъзи даракларнинг баландлиги 30 метрга етади. Бу ерда турли-туман ёввойи дараклар, ёнғоқзорлар, олчазорлар ва

ТОҒЛАРДАГИ ҚўРИҚХОНА

Мақсадлар облатинининг Деҳқонobod районинда Ҳисор давлат қўриқхонаси ташкил этилди. У қизилсу ва Миронқ қўриқхоналарини бирлаштирди. Қўриқхонадангон зонанинг жами территорияси эади 87,5 миң гектарга етди. Бу жойлар ўзининг табиий хусусиятлари билан тадиқотчилар ва табиатушносларнинг эътиборини ўзига тортади. Тоғлардаги ўлтоқлар, қоялар ам-яшил арчазор билан қопланган, ундаги баъзи даракларнинг баландлиги 30 метрга етади. Бу ерда турли-туман ёввойи дараклар, ёнғоқзорлар, олчазорлар ва

ТАБИАТ — БОЙЛИГИМИЗ

Мақсадлар облатинининг Деҳқонobod районинда Ҳисор давлат қўриқхонаси ташкил этилди. У қизилсу ва Миронқ қўриқхоналарини бирлаштирди. Қўриқхонадангон зонанинг жами территорияси эади 87,5 миң гектарга етди. Бу жойлар ўзининг табиий хусусиятлари билан тадиқотчилар ва табиатушносларнинг эътиборини ўзига тортади. Тоғлардаги ўлтоқлар, қоялар ам-яшил арчазор билан қопланган, ундаги баъзи даракларнинг баландлиги 30 метрга етади. Бу ерда турли-туман ёввойи дараклар, ёнғоқзорлар, олчазорлар ва

ТАБИАТ — БОЙЛИГИМИЗ

Мақсадлар облатинининг Деҳқонobod районинда Ҳисор давлат қўриқхонаси ташкил этилди. У қизилсу ва Миронқ қўриқхоналарини бирлаштирди. Қўриқхонадангон зонанинг жами территорияси эади 87,5 миң гектарга етди. Бу жойлар ўзининг табиий хусусиятлари билан тадиқотчилар ва табиатушносларнинг эътиборини ўзига тортади. Тоғлардаги ўлтоқлар, қоялар ам-яшил арчазор билан қопланган, ундаги баъзи даракларнинг баландлиги 30 метрга етади. Бу ерда турли-туман ёввойи дараклар, ёнғоқзорлар, олчазорлар ва

ТОҒЛАРДАГИ ҚўРИҚХОНА

Мақсадлар облатинининг Деҳқонobod районинда Ҳисор давлат қўриқхонаси ташкил этилди. У қизилсу ва Миронқ қўриқхоналарини бирлаштирди. Қўриқхонадангон зонанинг жами территорияси эади 87,5 миң гектарга етди. Бу жойлар ўзининг табиий хусусиятлари билан тадиқотчилар ва табиатушносларнинг эътиборини ўзига тортади. Тоғлардаги ўлтоқлар, қоялар ам-яшил арчазор билан қопланган, ундаги баъзи даракларнинг баландлиги 30 метрга етади. Бу ерда турли-туман ёввойи дараклар, ёнғоқзорлар, олчазорлар ва

Октябрь районида қарашли 8-кисса мудири Б. Ҳидоятлов кўп йиллардан бери ҳалол меҳнат қилиб, кўпчилик хўрақига сазовор бўлиб келади. СУРАТДА: Б. Ҳидоятлов янги келтирилган газеталарни кўздан кечирмоқда. А. Яхёев фотоси.

Дунё харитаси олдида

АМАЗОНКАНИНГ САРИҚ СУВИ

Амазонка дарёси дунёда энг сервуси хисобланади. Бу дарё номининг келиб чиқиши ҳам қизик. Биринчи бор дарёнинг кўйлиги қисмининг 1500 йили испаниялик В. Я. Пинсон кашф этди ва уни «Чуқук сувли денгизнинг Муқаддас Марья дарёси» деб атади. Дарҳақиқат дарё қўйлиги жойдан жойга кўнрақ бўлиб, жуда катта денгиз сувини чуқук эди. Талаффузда дарёга қўйилган ном қисқароқ айтилиб XVI асргача баъзида «Катта дарё» деб ҳам аталди. 1541 йили эса Франсиско Орельяно раҳбарлигидаги испан экспедицияси Амазонкани бошидан охиригача сузиб ўтган, уни Рио-Орельяно деб атади. Бу номнинг умри қисқа бўлиб, кўп ўтмай дарёни «Амазон» деб атай бошлади. Маҳаллий индейлар тилида амазуну—«катта тўқин» демакди. Дарёнинг бундай аталлишига сабаб денгиз сувининг вақти-вақти билан кўтарилиши натижасида Амазонка бўйлаб катта тўқин бўлиб юзюрга бир неча километрга чўзиллишидир. Тўқин баландлиги беш метрга етиб, катта шовқин ва куч билан ҳаттоки даракларни қулатиб юборади.

Амазонка сервуслиги ва ҳавзаси майдонининг катталлиги жиҳатдан дунёда тенги йўқ. Узунлиги бўйича эса Нил дарёсидан кейинги ўринда туради. Улкан дарёнинг узунлиги 7 миң километрга тенг бўлиб, 7180 миң квадрат километр майдондан сув йилгадир. Бу шумчалик катта ҳавзани, унда Бразилиянинг яридан кўпи, Боливия, Перу, Эквадорнинг катта бир қисмини жойлашган.

Амазонка бошланган жойида Мараньон деб аталади, Перуданга Раура тоғлари муз ва қор сувлари билан тўйинади. Дарё тоғлар бағридан келаётганда чуқур дара ҳосил қилиб, жуда катта тазлик билан оқади. Дарё кўйи оқимларида янада сервус бўлиб, чуқурлиги 135 метрга, кенглиги эса ҳаттоки 150 километрга етади. Амазонканинг ўртача кўп қиллиқ суви сарфи секундида 200 миң куб метр дини ташкил этиб, Волга дарёсининг суви сарфининг 24 баробар кўпдир. Унинг ирмоқларининг сонини 500 та бўлиб, улардан 15 тасининг суви сарфи Амазонканикдан кўп қиллиқдир. Дарёнинг энг чуқур ирмоқлари Укайли, Жубуа, Мадейра, Танахос, Шунгу, чалари эса Иса, Якура, Уру, Негурдур. Уларнинг узунлиги 1500 километрга етади.

Амазонканин режимини

Ангел КАРАЛИЧЕВ. Болгар азувчиси.

БўРИ БИЛАН ИТ

Уч кунлардан кейин бўри яна битта қўйни олиб қочибди. Ҳар галгиден, ит унга эрғашибди. Тонгга яқин қайтиб келиб, яна икки кунгача овқатга яқин йўламабди. Шунда қўйнинг кўнглига шуёба тўшибди. «Қузатиб қўриш керак» дедди у, — садоқатли қўриқчим қаёқларга бориб, нималар қиларкин?»

БўРИ БИЛАН ИТ

Бўри учинчи қўйни олиб қочганда, унга эрғашиб кетаётган итни қўпун дараклар ортига яширинчи-яширинчи кузатиб борибди. Нимани кўрибди дегунда бўри билан қўйнинг қўйини бирга ейдиган, шериги итга ташланган бўлиб да лора-пора қилиб юборибди. Кечаки бир тўда бунга келибди-да, улар ичидан биринчи бўлиб қўйини бирга ейдиган, шериги итга ташланган бўлиб да лора-пора қилиб юборибди.

Редактор Ш.О.УБАЙДУЛЛАЕВ

3 ТОШКЕНТ БЕТ.ОҚШОМИ

10 ИЮЛЬ, 1984 й.

